מתרצת הגמרא: מַכַּיִן דְּקָא מַצְרְכַת לצרה חֲלִיצָה, מֵידַע יָדְעִי הכל דְּמה שאינה מתייבמת חוֹמְרָא בְּעֶלְמָא הוּא, ומעיקר הדין אין הערוה מקודשת.

שוב מקשה הגמרא: אִי חָכֵי – אם בספק קידושין החמירו שלא לסמוך על חזקה ואסורה ביבום, אם כן בגֵּירוּשִׁין נַמִי לִיתְנֵי [–תשנה] משנתנו שאם זרק לערוה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה, אין לסמוך על החזקה, וְלִיצְרְכָהּ לצרתה חֲלִיצָה מספק, שמא התגרשה הערוה וכבר אינה צרתה. ואין לחשוש שמתוך כך יבואו לומר שהערוה ודאי מגורשת, שהרי אם התגרשה היתה מותרת צרתה אף ביבום, ומתוך כך שהצרה אסורה ביבום מֵידַע יָדְעִי הכל דְּחליצתה חוֹמְרָא בְּעֶלְמָא הוּא, ומעיקר הדין אין הערוה מגורשת. מתרצת הגמרא: בספק גירושין לא הצריכו את הצרה חליצה, משום שאם אַתָּה אוֹמֵר שהיא חוֹלָצֶת יאמרו שהיא אף מִתְייַבֶּמֶת, ומאחר שהיא בחזקת צרת ערוה הרי היא אסורה על היבם באיסור כרת של אשת אח שלא במקום מצוה.

שוב מקשה הגמרא: אם כן הָכָא בספק קידושין נַמִי לא תחלוץ, שהרי אם אַתָּה אוֹמֵר שהיא חוֹלָצֶת, יאמרו שהיא אף מִתְייַבֶּמֶת, והרי החמרנו עליה שלא תתייבם, שמא התקדשה הערוה והרי היא צרת ערוה. מתרצת הגמרא: וְתִתְייַבֵּם, וְאֵין בָּכָךְ כְּלוּם – אפילו אם תתייבם אין בכך משום איסור אשת אח, שכן מן התורה אַחֲזָקָה של היתר ליבם קָא קַיְימָא – היא עומדת. ואף שהחמירו בה חכמים ואסורה ביבום, מכל מקום אין לגזור גם על החליצה מפני החשש שמא תתייבם, שכן אף איסור היבום עצמו אינו אלא חומרא בעלמא כאמור.

אביי מקשה על שיטת רבה הסובר שבספק גירושין פטורה הצרה מחליצה: אִיתְיְבֵיהּ אַבָּיֵי לרבה, שנינו במשנה להלן (סז:), נָפַל חֲבִית עָלָיו וְעַל בַּת אָחִיו הנשואה לו ומתו שניהם, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶם מֵת רִאשׁוֹן, צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְייַבֶּמֶת. כגון שנשא שמעון את רבקה בת אחיו ראובן, ולו אשה נוספת בשם שרה, ואין ידוע אם מת שמעון לפני רבקה או לאחריה, שמספק שרה חולצת ולא מתייבמת. שכן יש להסתפק, שמא מת שמעון תחילה ונמצא שבשעת מיתתו היתה שרה צרת בתו של ראובן ונאסרת עליו לעולם, ועל כן אינה מתייבמת לו. אבל חייבת היא מספק בחליצה, שמא מתה רבקה לפני שמעון ונמצא שבשעה שנפלה ליבום כבר לא היתה צרת בתו של ראובן והרי היא זקוקה ליבום. ולדברי רבה קשה, אַמַּאי חולצת. הלא כשם שבספק גירושין מעמידים את הצרה בחזקת היתרה לשוק, אם כן הָכָא בספק זמן מיתת הערוה, נַמִי נֵיקָא שאִשָּׁה זוֹ [שרה צרת רבקה], קודם שנפל הבית על בעלה ועל הערוה בְּחֶזְקַת הֶיתֵּר לַשּׁוּק [לכשימות בעלה] היתה עוֹמֶדֶת, שכן באותה שעה היתה צרת ערוה, ומדוע מְסָפֵק אַתָּה בָּא לְאוֹסְרָהּ לשוק ולחייבה בחליצה, אַל תֶּאֱסְרֶנָּה מְסָפֵק אלא תהיה מותרת לשוק בלא חליצה. וְכִי תֵּימָא דהָכָא נַמִי מעיקר הדין היא מותרת לשוק בלא חליצה, אלא שלְחוֹמְרָא הצריכוה חליצה, הלא חוֹמְרָא דְּאִתֵּי לִידֵי קוּלָּא הוּא, שֶׁהרי אִם אַתָּה אוֹמֵר שהיא חוֹלֶצֶת, יאמרו שהיא גם מִתְייַבֶּמֶת, והרי היא אסורה ביבום משום שהיא בחזקת צרת ערוה.

מתרצת הגמרא: אכן בנפל הבית על הערוה ובעלה חולצת רק משום חומרא. ולא חששו שמא מתוך שנצריכה חליצה יבואו לייבמה, שכן דווקא בספק גֵּירוּשִׁין דְּשָׁכִיחַ בָּהּ רַבָּנַן שלא תחלוץ, שמא יאמרו שהיא מתייבמת. אבל בְּמַפּוֹלֶת דְּלֹא שָׁכִיחַ לֹא גָּזְרוּ בָּהּ רַבָּנַן שלא תחלוץ ולא חששו שמא יבואו לייבמה.

עוד מתרצת הגמרא: אִי נַמִי, בספק גֵּירוּשִׁין כיון דְּקַיְימָא עָרְוָה דְּקָא מוֹכַח – שהערוה קיימת לפנינו ומוכיחה על צרתה שהיא צרת ערוה, וְצָרָתָהּ קָמַצְרְכַת לָהּ חֲלִיצָה – ואם תצריך את צרת הערוה לחלוץ אָמְרֵי בני אדם, קָמוֹ בֵּיהּ רַבָּנַן בְּגִיטָּא דְּגִיטָּא מֵעָלְיָא הוּא – עמדו חכמים על גט זה ומצאו שנפל קרוב לה ונתגרשה בו כראוי וצרתה אינה צרת ערוה, ומתוך כך אָתוּ אף לְייַבּוּמֵי לְצָרָה. אבל בְּמַפּוֹלֶת שלא נודע מי מת קודם, מִי קָמוֹ בֵּהּ רַבָּנַן בְּמַפּוֹלֶת – וכי ניתן לומר שעמדו חכמים על ספק זה ונתברר להם שהערוה מתה קודם, והרי ספק זה אינו יכול להתברר לעולם, ועל כן גם אם נצריך את צרתה חליצה לא יאמרו שנתברר לבית דין שהיא מתה קודם, ואין לחשוש שמא יבואו להתירה אף ביבום.

הגמרא מקשה עוד על רבה מדברי המשנה בגיטין: וְנֵבֵי ספק גֵּירוּשִׁין של הערוה מַי לֹא תְּנַן שצרתה צריכה חליצה מספק. וְהָתְנַן בגיטין (עח.), הָיְתָה האשה עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּת חֲרָבִים וּזְרָקוֹ לָהּ הבעל את הגט, אם נפל הגט קָרוֹב לָהּ בתוך ארבע אמות שלה הרי היא מְגוֹרֶשֶׁת, ואם נפל קָרוֹב לוֹ בתוך ארבע אמות שלו אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת. ואם הוא מֻחֲזָקָה עַל מֻחֲזָקָה – שספק הוא האם נפל קרוב לו או קרוב לה, הרי היא מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת לחומרא. וַאֲמַרִינַן, לְמַאי הִלְכְתָא שדינה כגרושה, דְּאִי בעלה כֹּהֵן הוּא, אֲסוּרָה לֵיהּ ואינו יכול להחזירה, שכן גרושה אסורה לכהן. וְכִן אִי אשה זו עֲרָוָה הִיא על היבם, ויש לבעלה אשה נוספת ומת בלא בנים, צָרָתָהּ בָּעְיָא חֲלִיצָה מספק, שכן אם חלו גירושיה שוב אין צרתה צרת ערוה, וְלֹא אַמְרִינַן 'שָׁאנ אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת מִתְייַבֶּמֶת'. ואפילו שיתכן שאינה מגורשת וצרתה היא צרת ערוה, מכל מקום אין חוששים שמא אם נצריכה חליצה יבואו לייבמה. ומכאן קשה על רבה הסובר שבספק גירושין מעמידים את הצרה בחזקת צרת ערוה, ופוטרים אותה אף מחליצה משום החשש האמור.

מתרצת הגמרא: הָא אִיתְּמַר עָלָּהּ – הרי נאמר על משנה זו, דְּרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תַּרְוַויְיהוּ, הָכָא במשנה בגיטין בְּשָׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים המכחישות זו את זו עָסְקִינַן, שכת אַחַת אוֹמֶרֶת שהגט נפל קָרוֹב לָהּ, וְכת אַחַת אוֹמֶרֶת שהגט נפל קָרוֹב לוֹ, דְּהֲוָה לֵיהּ סָפֵיקָא דְּאוֹרַייְתָא. שכן כל ספק שנולד מחמת שתי כתי עדים המכחישות זו את זו אין הולכים בו אחר חזקה, אלא הוא ספק השקול שיש להחמיר בו ככל ספק של תורה. לפיכך אין מעמידים את צרת הערוה בחזקת היתרה לשוק, אלא מן התורה מצריכים אותה חליצה מספק. וְאילו במַתְנִיתִין דְּהָכָא מדובר בְּכת אַחַת של עדים, שאחד מהם אומר שנפלו הקידושין קרוב לה, והשני אומר שנפלו קרוב לו. ומאחר שאין עדות של שני עדים בקידושי הערוה, מן התורה יש להעמיד את הצרה בחזקת היתר ליבם. אלא דְּהֲוָה לֵיהּ סָפֵיקָא דְּרַבָּנַן בלבד, והחמירו בה חכמים שלא להעמידה על חזקתה והצריכוה חליצה מספק. אבל בספק גירושין בכת אחת, כשעד אחד אומר קרוב לה ואחד אומר קרוב לו, לא החמירו בה חכמים להצריכה חליצה כדי שלא יבואו לייבמה, אלא מעמידים אותה בחזקת היתרה לשוק כפי דינה מן התורה.

שואלת הגמרא: וּמַאי דְּמַתְנִיתִין דְּהָכָא מדברת בְּכת אַחַת של עדים ולא בשני כיתי עדים המכחישות זו את זו. משיבה הגמרא: משום שספק גירושין המוזכר במשנה הוא דּוּמְיָא דְּספק קִדּוּשִׁין המוזכר בה. מָה ספק קִדּוּשִׁין אמור בְּכת אַחַת, אַף ספק גֵּירוּשִׁין אמור בְּכת אַחַת.

מקשה הגמרא: וְספק קִדּוּשִׁין גּוּפַייְהוּ האמור במשנתנו, מַאי דְּהוא אמור בְּכת אַחַת, דְּלָמָא מדובר בְּשָׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים, שכת אחת אומרת שנפל קרוב לה וכת אחרת אומרת שנפל קרוב לו. מתרצת הגמרא: אִי בקידושין מדובר בְּספק של שָׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים, מדוע אין הצרה מתייבמת, תִּתְייַבֵּם וְאֵין בָּכָךְ כְּלוּם, שהרי היא עומדת בחזקת היתר ליבם.

דוחה הגמרא: וכי בשתי כיתי עדים הצרה מותרת ביבום, והרי קָיְימִי [–עומדים] לפנינו שני עֵדִים וְקָאָמְרֵי שנפלו הקידושין קָרוֹב לָהּ והיא מקודשת, ולדבריהם הצרה אסורה ביבום משום שהיא צרת ערוה, וְאַתְּ אָמְרַתְ תִּתְייַבֵּם וְאֵין בָּכָךְ כְּלוּם.

הגמרא מוסיפה לדחות את עצם החילוק שבין כת אחת לשתי כתי עדים שהובא לעיל: וְתוּ, הלא בְּספק של שָׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים נַמִי סָפֵיקָא דְּרַבָּנַן הִיא, משום דְּמדאורייתא אָמְרִינַן אוֹקֵי תְּרֵי לְבַתְרֵי תְּרֵי – מעמידים את שני העדים האומרים שנפל קרוב לה כנגד שני העדים האומרים שנפל קרוב לו, וּמאחר שהוא ספק שקול, אַשָּׁה אוֹקְמָהּ אַחֲזָקָה – מעמידים את הצרה בחזקת היתרה לשוק בלא חליצה, ורק מדרבנן החמירו בה שלא להעמידה על חזקתה ולהצריכה חליצה. ואם כן שוב חוזרת הקושיא למקומה, שכשם

המשך בעמוד קנו

ששנינו במשנה בגיטין שבשתי כתי עדים החמירו בה ולא חששו
שמא מתוך שהיא חולצת יבואו לייבמה, כמו כן גם במשנתנו
המדברת בכת אחת יש להחמיר בספק גירושין ולהצריכה חליצה.
הגמרא מוכיחה שגם בספק של שתי כתי עדים המכחישות זו את
זו הולכים אחר חזקה: **מִידֵי דַּהֲוָה אַנְּכְסֵי דְּבַר שְׁטָיָא** – כמעשה
שהיה בנכסיו של אדם שהיה נקרא 'בר שטיא', שהיה לפעמים
שפוי ולפעמים שוטה. **דְּבַר שְׁטָיָא זַבִּין נָכְסֵי** – מכר את קרקעותיו,
אָתוּ בֵּי תְּרֵי [–שני עדים] **וְאָמְרִי, כְּשֶׁהוּא חָלִים** [–שפוי] **זַבִּין** – מכר
את נכסיו וחלה מכירתו, **וְאָתוּ בֵּי תְּרֵי** [–שני] עדים אחרים **וְאָמְרוּ**
כְּשֶׁהוּא שׁוֹטֶה זַבִּין, ומכירת שוטה אינה כלום. **וְאָמַר רַב אַשִׁי, אוֹקֵי**
תְּרֵי לְהָדֵי תְּרֵי – יש להעמיד את שתי כתות העדים אלו כנגד אלו
והרי זה ספק השקול,

וְאַרָּא אוֹקְמָא [–ויש להעמיד את הקרקע] בְּחֶזְקַת בַּר שַׁטְיָא, שכן עד המכירה היתה הקרקע בודאי שלו, ומספק אין להוציאה מחזקתו. הרי שגם בשתי כתי עדים מן התורה הולכים אחר חזקה. ואם כן גם בשתי כתי עדים המכחישות זו את זו בגירושי הערוה, מן התורה יש להעמיד את הצרה בחזקת היתר לשוק. ומכך ששנינו בגיטין שמכל מקום היא חולצת, מוכח שהחמירו שלא לסמוך על החזקה ולא חששו שמא מתוך כך יאמרו שהיא מתייבמת.

אביי מסיק שאין חילוק בין ספק קידושין לספק גירושין: אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, לעולם גם בגירושין אם נפל הגט ספק קרוב לה ספק קרוב לו צרתה חולצת ואינה מתייבמת, ואף שנקטה המשנה אופן זה רק בקידושין, 'נַיְיד עָלָיו רַעוֹ' – ילמד דין אחד על חבירו, וְתָנָא [–ושנה התנא] דין זה בְּקִידּוּשִׁין, וּממנו נלמד שהוּא הַדִּין לְגֵירוּשִׁין. וכן תָּנָא בְּגֵירוּשִׁין שאם כתב הבעל את הגט בכתב ידו בלא עדים, או שאין בו זמן, או שחתום עליו רק עד אחד, צרתה חולצת ולא מתייבמת מכיון שהגט פסול מדרבנן, וּממנו נלמד שהוּא הַדִּין לְקִידּוּשִׁין, שאם קידש את הערוה בשטר קידושין העשוי באחד משלושה אופנים אלו, צרתה חולצת ולא מתייבמת, מכיון שהקידושין פסולים מדרבנן.

רבא מקשה על תירוץ אביי: אָמַר לֵיהּ רָבָא, אִי כדבריך ש'נַיְיד עָלָיו רַעוֹ', וגירושין וקידושין שוים, אם כן מַאי 'וְהוּ' ספק קידושין' ו'וזהו' ספק גירושין' דְּקָתָנֵי במשנה, הלא מלשון זו משמע מיעוט, שמה שאמור בזה אינו אמור בזה. אֶלָּא אָמַר רָבָא, אכן כָּל מה שֶׁיֵּשׁ בְּספק קִידּוּשִׁין יֵשׁ גם בְּספק גֵּירוּשִׁין, וגם כשנפל הגט ספק קרוב לו ספק קרוב לה צרתה חולצת ואינה מתייבמת. וְאולם יֵשׁ בְּגֵירוּשִׁין מַה שֶּׁאֵין בְּקִידּוּשִׁין, שכן אחד האופנים שבו הגט נפסל מדרבנן אינו נוהג בשטר קידושין, כפי שיבואר בסמוך. וּלפי זה, 'וְהוּ' דְּנקטה המשנה לגבי גֵּירוּשִׁין לָאו דַּוְקָא הוא, ולא בא למעט כלום, אֶלָּא מָשׁוּם דְּתָנָא 'וְהוּ' בְּקִידּוּשִׁין למעט את אחד האופנים האמורים בגירושין, אגב כך תָּנָא נַמֵּי 'וְהוּ' בְּגֵירוּשִׁין.

הגמרא מבררת איזה אופן פסול רק בגט ולא בשטר קידושין: וְ'וְהוּ' דְּקִידּוּשִׁין לְמַעוּטֵי מַאי, לְמַעוּטֵי זְמַן דְּלֵיכָּא בְּקִידּוּשִׁין. שדווקא בגט תיקנו זמן ולא בשטר קידושין. ועל כן אם נתקדשה הערוה בשטר שאין בו זמן, צרתה נעשית צרת ערוה גמורה ונפטרת אף מחליצה. נחלקו אמוראים בגיטין (יז.) בטעם תקנת זמן בגיטין. לדעת רבי יוחנן הוא בכדי שלא יחפה על אשתו שהיא בת אחותו, שאם תזנה תחתיו ותתחייב מיתת בית דין, יש לחשוש שמתוך שהוא אוהבה יצרה להצילה ממיתה, ויתן לה גט, ויאמר שנתגרשה קודם הזנות. ולדעת ריש לקיש תיקנו לכתוב זמן בגט, כדי שלא תפסיד האשה פירות נכסי מלוג. שכן הבעל אוכל פירות אלו עד זמן כתיבת הגט, ואם לא יכתב בו זמן ימשיך הבעל לאכול פירות לאחר מכן ויטען שכתב את הגט בזמן מאוחר יותר.

שואלת הגמרא: וּמַפְּנֵי מָה לֹא תִּקְּנוּ לכתוב זְמַן בְּשטר קִידּוּשִׁין כדרך שתקנו בגיטין. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר שטעם תקנת זמן הוא מָשׁוּם שלא תפסיד האשה פֵּירֵי נכסי מלוג שאכל הבעל לאחר כתיבת הגט, מובן מדוע לא תיקנו לכתוב זמן אף בשטר קידושין, שהרי אֲרוּסָה לֵית לָהּ פֵּירֵי – שכן אין הבעל אוכל פירות נכסי מלוג של אשתו משעת הקידושין אלא רק משעת הנישואין, ואם כן אין שום נפקא מינה מזמן הקידושין לענין פירות. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שתיקנו זמן בגירושין מָשׁוּם שחששו שמא יחפה על בַּת אֲחוֹתוֹ קשה, לֵיתַקַּן זְמַן גם בשטר קידושין, בכדי שאם תזנה תחתיו לא יוכל לחפות עליה ולומר שקידשה לאחר הזנות.

משיבה הגמרא: מָשׁוּם דְּאִיכָּא דְּמָקַדֵּשׁ בְּכַסְפָּא וְאִיכָּא דְּמָקַדֵּשׁ בְּשָׁטָרָא, ואף אם נתקן לכתוב זמן לא תועיל תקנה זו למי שמקדש בכסף ללא שטר ועדיין יוכל לחפות עליה, לפיכך לֹא תָּקוּן רַבָּנָן זְמַן בקידושין כלל.

הגמרא דוחה תירוץ זה: אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרַב אַשִׁי, וְהָא עֲבֵדָא – והרי מכירת עבדים, דְּאִיכָּא לוקחים שקונים אותם בְּכַסְפָּא, וְאִיכָּא לוקחים שקונים אותם בְּשָׁטָרָא, וּמכל מקום תָּקוּן רַבָּנָן לכתוב זְמַן בשטר מכירת עבד, כדי שנדע מאימתי קנה הלוקח את נכסי העבד, ואפילו שאין תקנה זו מועילה לעבד שנקנה בכסף. ואם כן אף בקידושי שטר יש לתקן זמן, ואפילו שלא תועיל התקנה לקידושי כסף. מתרצת הגמרא: הָתָם בעבדים רוּבָּא נקנים בְּשָׁטָרָא, ונמצא שמועילה התקנה לרוב העבדים. אך הָכָא בקידושין רוּבָּא מקדשים בְּכַסְפָּא, ונמצא שלרוב הנשים לא תועיל כתיבת הזמן, ועל כן לא תיקנו תקנה זו בקידושין כלל.

הגמרא מביאה טעם אחר לכך שלא תיקנו זמן בשטר קידושין: אִי בָּעֵית אֵימָא, לא תיקנו זמן בשטר קידושין מָשׁוּם דְּלֹא אֶפְשָׁר שימנע הדבר מהבעל לחפות עליה. שכן הֵיכִי לֵיעֲבֵיד – מה נעשה עם השטר, לְיִגְּחֵהּ גַּבֵּי דִּידָהּ – אם נניחו ביד האשה, הלא עדיין יש לחשוש שלאחר שתזנה מָחֲקָה לֵיהּ לזמן הכתוב בשטר, ותאמר שנתקדשה לאחר הזנות, ושוב לא תהיה בידינו הוכחה שזינתה תחת בעלה. לְיִגְּחֵהּ גַּבֵּי דִּידֵיהּ – ואם נניחו אצל הבעל, הלא זְמַנִּין דְּאשתו כַּת אֲחוֹתוֹ הִיא, ואם תזנה לאחר הקידושין מְחַפֵּה עָלָהּ על ידי הטמנת השטר או מחיקת הזמן. לְיִגְּחֵהּ גַּבֵּי עֵדִים – ואם נניח את השטר אצל העדים ויביאו הם את השטר לבית דין כדי לברר את זמנו, הלא ממה נפשך אין לעשות כן. שהרי אִי דְּזָכְרֵי העדים את זמן הקידושין, לֵיתוּ לְיַסְהוּדֵי – יבואו ויעידו עליו בבית דין, ואין צורך לכותבו בשטר. וְאִי לָא זוכרים העדים את הכתוב בשטר, הלא זְמַנִּין דְּחָזוּ מַכְתָּבָא וְאָתוּ מַסְהֲדֵי – פעמים שרואים מתוך השטר ובאים ומעידים על הכתוב בו, וַהרי רַחֲמָנָא אָמַר (דברים יט טו) 'עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים', ודרשו, מִפִּיהֶם וְלֹא מִפִּי כְּתָבָם, ואם יעידו רק מתוך ידיעתם על ידי הכתב ולא מתוך זכירתם עדותם פסולה.

מקשה הגמרא: אִי הָכֵי בְּשטר גֵּירוּשִׁין נַמֵּי נֵימָא הָכֵי, שלא תועיל בו כתיבת הזמן למנוע חיפוי על בת אחותו, שהרי אם ירצו הבעל או האשה ימחקו את הזמן מהגט כדי לחפות עליה ולטעון שנתגרשה קודם הזנות. מתרצת הגמרא: הָתָם בגט לְהַצָּלָה דִּידָהּ קָאָתֵי – בא הגט להצילה ממיתה, שכן ללא הגט אם תזנה עם אחר תתחייב מיתת בית דין משום שהיא בחזקת אשת איש, ואם תמחק את הזמן נעמידנה בחזקת אשת איש ונהרגנה, כל זמן שלא תוכיח שנתגרשה לפני הזנות. אבל הָכָא בקידושין לְחוֹבָה דִּידָהּ קָאָתֵי – השטר מעיד לחובתה, שכן ללא השטר היא בחזקת פנויה ואינה מתחייבת מיתה על זנותה, ואם תכבוש את השטר או תמחק את הזמן הכתוב בו תנצל ממיתה, ועל כן לא תיקנו בו זמן.

משנה

שְׁלֹשָׁה אַחִין, שהיו נְשׂוּאִין לְשָׁלֹשׁ נשים נְכָרִיּוֹת [–שאינן אחיות] וּמֵת אֶחָד מֵהֶן, כגון שנשא ראובן את שרה ושמעון את רבקה ולוי את רחל [ציור א], ומת ראובן בלא בנים וְעָשָׂה בָהּ [–בשרה] שמעון האח הַשֵּׁנִי מַאֲמָר וְאחר כך מֵת אף הוא בלא בנים, ונפלו שרה ורבקה לפני לוי ליבום, הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. שֶׁכֵּן נֶאֱמַר בפרשת יבום (דברים כה ה), 'וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וגו' יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ', ודרשו, שאין מצות יבום אלא ביבמה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ זִיקַת יָבָם אֶחָד בלבד, וְלֹא ביבמה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין. ואף על שרה אשת ראובן יש שתי זיקות, האחת מחמת ראובן בעלה הראשון, והשניה מחמת שמעון שעשה בה מאמר, ועל כן היא חולצת ואינה מתייבמת. כן היא דעת תנא קמא, אבל רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שלוי מְיַיבֵּם לְאֵיזוֹ מהן שֶׁיִּרְצֶה, וְחוֹלֵץ לַשֵּׁנִיָּה. שכן נסתפק רבי שמעון האם מאמר קונה ביבמה קנין גמור, או שאינו קונה כלל. ואם מאמר קונה נמצא שנפקעה משרה זיקת ראובן ונעשתה אשת שמעון לגמרי, ומתייבמת ללוי מכח זיקת שמעון בלבד. ואולם אם מאמר אינו קונה, נמצא שאין בה אלא את זיקת ראובן ומחמתה היא מתייבמת ללוי. לפיכך שרה ודאי ראויה ליבום, או מחמת ראובן או מחמת שמעון, וכן רבקה ראויה ליבום מחמת שמעון. אך אינו יכול לייבם את שתיהן, שכן אם מאמר קונה לגמרי נחשבות שתיהן כנשות שמעון, ושתי יבמות הבאות מבית אחד אין מתייבמת אלא אחת מהן בלבד והשניה נפטרת לגמרי. אבל לפי הצד שמאמר אינו קונה, הרי הן באות משתי בתים ושתיהן זקוקות ליבום. ומאחר שהוא ספק השניה חולצת ולא מתייבמת.

המשך בעמוד קנה

גמרא

הגמרא מבררת את שיטת תנא קמא במשנתנו, ששרה בעלת המאמר וגם רבקה אשת שמעון חולצות ולא מתייבמות. שואלת הגמרא: **וְאִי** סבר תנא קמא שיבמה שיש עליה זִיקַת **שְׁנֵי יְבָמִין** אינה מתייבמת מִדְּ**אוֹרַיְיתָא**, אם כן **חֲלִיצָה נַמִּי לֹא תִּיבָּעֵי**, שכן מאחר שנפטרה מיבום יש לה להפטר גם מחליצה.

מפרשת הגמרא: מן התורה מאמר אינו קונה כלל, ונמצא שאין על בעלת המאמר אלא זיקת ראובן בלבד, ושתיהן מותרות ביבום מן התורה. **אֶלָּא** איסורן ביבום הוא מִדְּרַבָּנָן, ומשום **גְּזֵירָה, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ** שאף **שְׁתֵּי יְבָמוֹת חֲבָאוֹת מִבַּית אֶחָד מִתְיַיבְּמוֹת**. שמאחר שנראית שרה בעלת המאמר כאשת שמעון, אם ייבם לוי גם אותה וגם את רבקה אשת שמעון, יבואו לייבם שתי יבמות גם במקום ששתיהן הן נשותיו הגמורות של האח המת, שהוא דבר האסור מן התורה, שכן נאמר (דברים כה ט) 'אֶת בֵּית אָחִיו', ודרשו, בית אחד הוא בונה ולא שני בתים.

שואלת הגמרא: **וְנֵיבַּם** לוי **לַחֲדָא** משתי היבמות **וְנֵיחֲלוֹץ לַחֲדָא** [ציור ב], שהרי גם בשתי יבמות הבאות מבית אחד אין איסור אלא ביבום שתיהן, אבל בחליצת השניה לאחר יבום הראשונה אין שום איסור. משיבה הגמרא: אסרו חכמים לייבם אף אחת מהן, **גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בַּיִת אֶחָד מִקְצָתוֹ בָּנוּי**